

0+

“Поро пиалан улыт яндар шўман-влак:
цуло Юмым уажыт” (Мф. 5:8).

ШЎМ-ЧОН ИЗОЛЫК

2013 ий март
годсек лектеш.

МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ 9-ЛЕ (89) №, 2020 ИЙ СЕНТЯБРЬ

Йошкар-Оласе да Марий Элысе Высокопреосвященнейший митрополит Иоаннын благословитлымыже почеш

рождество сѣтя бѣны

«МАРИЯ САЙ УЖАШЫМ ОЙЫРЕН НАЛЫН, ТИДЫЖЕ ТУДЫН ДЕЧ ОК НАЛАЛТ»

СВЯТЕЙШИЙ ПАТРИАРХ КИРИЛЛЫН
САЛАМЛЫМАШ МУТШО

Православный Черкыште палемдыме латкок кугу пайрем гыч таче ик эн сылныже – Юмым Шочыктышо Эн Святой Аван Шочмыжо. Кок тўжем утла ий ончыч Иудейыште илыше поро ача-аван, Иоаким ден Аннан, ешыштышт шочшо Удыр икшывылан Мария лўмым пуэныт. Тудлан ончыкыжым Юмо ден айдеме тукым коклаште кылым ышташ пўралтын. Тудын деч Юмын Эргыже, Господь Иисус Христос, айдеме капым, уш-акылым, айдеме эрыкым да шижмашым налын. Юмын Эргын сулыкшо веле лийын огыл, моло шотышто мемнан гаяк лийын.

Мемнан утаралтмаш верч Эн Яндар Удыр чылашт деч шуко ыштен. Ик святоят, суксо ден архангел-влакат, моло куат-влакат Тудын ыштыме наре ыштен огытыл. Тудын кызыт

21 СЕНТЯБРЬ - ЮМЫМ ШОЧЫКТЫШО
ЭН СВЯТОЙ АВАН ШОЧМЫЖО

Шке Эргыже, мемнан Господь Иисус Христос, дене пырля Пылпомыш Кугыжанышыште улмыжым палена. Мемнан утаралтмашлан негызым пыштыше Эн Яндар Удырым эре сөрвалена. Тудо кумалмынам Шке Эргыж деке шукта да мемнан верч йодеш, сандене ме Тудым чыла ўшаныше-влакын да Черкын Аважлан шотлена. Кузе мландымбалысе ава шке йочажын йўкшым чылашт деч ончыч колеш, Пылпомышысо Аванат мемнан кумалмынам тыгак писын колеш.

Юмым Шочыктышо Эн Святой Аван пайремже годым Юмын литургийыште Лука деч Евангелий лудалтеш. Тиде ужашым чўккыдын лудыт, сандене черкыш коштшо ег-влак тудым чылан гаяк шарнат. Тушто акаш-шўжарак Марфа ден Мариян суртышкышт Господьын пурымыж нерген ойлалтеш.

Умбакеже – 2-шо лаштыкыште.

Илышыште мо эн күлешан да шергакан, Господь Иисус Христос тудын нерген ойлен, вет Тудын кажне мутшо айдемым вашталтен кертше виян лийын. Мария лүман шүжарже Иисусын йол воктекеже шинчын да ойлымыжым колыштын. Марфан унам ончимо сомылжо пеш шуко лийын, сандене тудо каласен: **«Господь! Шүжарем уло сомылым шкетланем кудалтен. Тидын нерген Тый от шоналте мо? Тудлан каласе, мылам полшыжо!» «Марфа, Марфа! – вашештен Иисус.– Тый шуко верч тургыжланет, азапланет, а күлешыже икте веле. Мария сай ужашым ойырен налын, тидыже тудын деч ок налалт» (Лк. 10:38-42).**

Марфа вара уда лийын мо? Уке, тудат пеш сай айдеме, йоратыше да унам ончен моштышо озавате. Пагалыме енна толшаш гын, меат суртнам эрыктена, тамлырак кочкышым ямдылена, шуко верч тургыжланена. Тыге ме шке йоратымашнам ончыктынена. Марфат мемнан гаяк тырша, сандене Господь тудым ок шылтален, ок ойло: «Мыланем тыйын кочкышет да азапланымет огыт күл. Молан тый Мария пелен от шич да Мыйым от колышт?» Мариям Тудо илышыште эн сай ужашым ойырен налаш туныктен. Мария тидым тўткын колыштын, моло нерген шонен огыл, сандене Марфа дене танастарымаште пиаланрак лийын.

Господь акак-шүжарак Марфа ден Мариям икте-весеыштан ваштарешла шогалтен огыл, Марфамат шылтален огыл. Кажне енын илышыштыже мо эн күлешан да Мариян сай ужашым ойырен налмыжым гына каласен. Тидыжым мыланнат да уло айдеме тукумланат палаш күлеш. Илышыште меат кочшаш кинде, мландымбалысе поянлык да шуко моло верчат азапланена, уло илышнажат – арам тургыжланымаш веле. Илышна сайрак лийже манын, ме корным да кўварым чонена, оралтым ачалена. Тиде вара уда мо? Меат Утарышым вашлийше да пайрем сийым ямдылыше Марфа гаяк улына. Мемнан пашаштына можо вара Юмын кўштымō семын огыл?

Илышнам шке шонымына почеш гына тўзатынена, а Юмын эрыкше дене кылна йомеш гын, ме йонгылышымыштена. Жапнан

ужашыжым Юмылан, Тудын мутшым, шоны-мыжым умылаш, шўм-чон илышнам Тудын кўштымьж семын ворандараш кучылтына гын, тунам гына ме чын ыштена. Курымашлык поянлыкыш виктаралтмаш уке гын, айдемын илышыже арам тургыжланымашке савырна, вет тудо тачысе кече дене веле ила.

Юмылан кумалше, Юмын мутшым палаш тыршыше-влакым эше шукерте огыл поктылмо нерген кугурак тукум шарна. Илышыште мо эн күлешанже нерген тунам шукынжо шарналтенат огытыл, чылан илышын тўжвал могыржым «саемдаш» тыршенит. Ме куатле элым, чын верч кучедалше обществом чонаш шоненна. Ен-влакын уло вийыштым тышке шуэныт. Тиде цельым

шуктышаш верч тўжем дене ен шке илышыжым пуэн. Тыгай кугу шонымашым шуктышаш верч шке вийыштым пуышо-влак мом ужаш шонымыштым уждеак коленыт. Тыгай кугу пашалан илышыште мо эн күлешанже нерген палаш тыршыде пижше ен-влакын шўлыкан опытышт мемнам вес семын илаш да пашам ышташ туныкта. Сайын илаш манын, мыланнат пашам тыршен ыштыман, пенгыде дисциплиным кучышо, пашам йоратыше да шонымашке шуаш тыршыше лийман. Пашалан чаракым ыштыше йордымō койышна деч коранаш күлеш. Элнам тўзатышаш верч мыланна эше пеш шуко ыштыман. А тидын годым ме Юмылан ўшанымаш, айдемым сорастарыше шўм-чон моторлык нерген мондена гын, кугу шонымашкына огына шу. Ымбач ончымаште илышна поян лиеш гынат, илышын тичмашлыкше ок лий, вет илышын тичмашлыкше Юмо дене ушнымаште веле.

Господьын «Мария сай ужашым ойырен налын, тидыже тудын деч ок налалт» манын каласымыже мемнан ушыш чот шыгышаш. Шўм-чон илыш ден мландымбалысе поянлык, ўшанымаш ден паша йыгыре каят гын, мемнан илышна тўзлана. Тыге гына ме пагалаш йорышō калык, куатле эл да чын верч кучедалше обществе лийын кертына. Ме тидын нерген шонена, тидлан верч кумалына, шонымаш ден пашанам тышке виктарена.

Айста шке шочмо элна верч, илышнан порылыкшо да тыныслыкше верч кумалына. Калыкнан илышыжым эреак православный ўшанымаш ушен шоген. Чын Юмын палыдыме-влакын шонен лукмо шояшт мемнан ўшанымашнам ынышт амырте манын, мыланна пырля кумалаш күлеш. Шўмыштына пенгыде ўшанымаш лиеш да илышнам Юмын кўштымашыже почеш виктарена гын, мландымбалысе күлешлык верч тыршымынамат Юмо суапландара, тунам ме шке шонымашкына шуына. Тыгай корно дене каяш мыланна Юмо полшыжо. Тунам мемнан мутышто, шонымаште, пашаште, а эн тўнжō Юмын кугу уш-акылже да порылыкшо дека лишемме дене вийым налше да вашталтше чоныштына Юмын лўмжō моктымо лиеш!

Аминь.

ЧУВАШ-ОТАРЫШТЕ

У ЧЕРКЕ ЛИЕШ

Йошкар-Олан да Марий Элын митрополитше Иоанн 6 августышто Провой кундемысе Чуваш-Отар посёлкышто лийын, Илия Пророк лумеш храмлан пыштыме негызым святитлен.

Владыкалан епархиальный управленийын секретарьже иеромонах Серафим Пасанаев, Олыкмарий черке кундемын благочинныйже Кожласола селасе Святитель Николай Мирликийский лумеш храмын настоятельже протоиерей Алексей Никитин, Звенигово оласе Никольский храмын настоятельже иерей Антоний Блинов, Чакмарий селасе Святой Троице лумеш храмын настоятельже иерей Михаил Репин, Семёновко селасе Эн Святой Юмын Аван Шочмыжо лумеш храмын клирикше Михаил Козловский да Звенигово оласе Святитель Николай Чудотворец лумеш храмын клирикше Александр Сергунин полшеныт. Пеленже святитлымым ончас толшо ятыр калык лийын.

Митрополит храмын негызышкыже пыштыме күшкө святой вудым шыжыктен, елейым шүрен. Вуйлатыше архиерей Патриарх лум дене грамотым лудын пуэн, ончыкыжым святитлалташ тиде храмын престолышкыжо көн мощыжо пышталтме дене палдарен да капсулым алтарь пырдыжлык негызеш веранден петырен.

Тидеч вара молитвам да псалмым лудын, храмын ныл велжымат святой вуд дене святитлен. Шке проповедьштыже митрополит Иоанн Юмын храмжым чонымо пашан күлешлыкшым палемден.

– **Господын аралтышым ыштыше ыресшым нёлталтым таче ужшо-шамыч, теат тиде верым святитлымаште пырля лийда. Тиде кече гыч храмжым чонышо, суапландарыше-влак верч да Юмылан йöрышö тиде пашашке шке надыржым пыштыше кажне енлан молитва-влак лудалташ туналыт.**

Но храм айдеме кид дене гына огыл нёлталтеш, тудым ышташ вийым эн ончыч молитва пуа, сандене Юмын пуымо кажне кечым чыла прихожан храмжым чонымо молитва гыч тунгалшаш. Таче ме лампадым чүктышна, молитвам лудмыда тушко чүчалтыш елейым ешарымыда дене иктак лиеш, – каласен митрополит.

Чуваш-Отар калыкланат чон почын кумалаш кошташыже шке храмжым куштылгын да жапыштыже чонаш Юмо полшыжо.

Мыланем кучыктым күтүм Христос почеш вүден каенам

Симеон Антонович Азановский 1868 ийыште Озан губернийысе Царевококшайск уездыш пурышо Азаново селаште шочын. Тудо священник Антоний Азановскийын эргыже. 1889 ий 25 июнышто Озанысе Духовный семинарийым тунем пытарен. 1889 ий 13 ноябрь гыч 1891 ий 17 октябрь марте Шоя-Кузнецовысо земский училищыште туныктен, вара 1891 ий 17 октябрь гыч 1896 ий 1 октябрь марте Вараксинысе земский училищыште пашам ыштен.

1896 ий 13 октябрьыште С.А. Азановскийым кидым пыштен священникыш шогалтат. Тудо Царевококшайск воктене верланыше Сурты селасе Святой Троице лүмеш черкыште служитлаш тўналеш. Священникын пашажым шуктен шогымо дене пырля тудо эше педагог семын тыршен. Негодяевысе церковно-приходской школышто 1897 ий 5 ноябрь гыч 1900ий 2 март марте Юмын Законом туныктен, а 1906 ий гыч тиде школын вуйлатышыже лийын. Тыгак Петяковысо ўдырамаш-влаклан почмо грамотность школышто (1898-1906), Ежовысо земский училищыште (1897 ий 5 ноябрь – 1908 ий 15 октябрь), Михайловкысо 2 классан училищыште (1896 ий 30 ноябрь – 1910ий 5 апрель) Юмын Законом туныктен.

Симеон ача верысе приходской попечительствын председательжылан куд ий шоген. Тыршен служитлымыжым аклен, 1901 ий 31 майыште тудым набедренник, а 1908 ий 21 июнышто скуфья дене палемденит. Симеон ачалан тыгак церковный школ-влакын 25 ияш лүмгечышт лүмеш Владимирско-Александровский тасмаш пижыктыме ший медальым кучыктенит. Аралалт кодшо тунамсе клировый ведомостьышто тудын нерген «пеш сай койыш-шоктышан иерей» манын серыме.

1910 ий 5 апрельыште священник Симеон Азановскийым Морко селасе Юмын Кончымо лүмеш храмыш служитлаш кусаренит. Тыштат Симеон ача черкыште служитлыме паша дене гына огеш серлаге, ончычсо семынак туныктымо сомыллан пижеш. 1910ий 28 сентябрь гыч Кугу Кожлаялысе земский училищыште Юмын

Законом туныкта, Тыгыде Моркысо церковно-приходской школ ден святитель Гурий Братствын Руш-Родысо школын вуйлатышыже лиеш. Царевококшайск уездын 2-шо округысо благочинныйын полышкалышыжлан тырша, а вара благочинныйжыланак пенгыдемдалтеш.

1917 ийысе революций деч вара кучемыш большевик-влак толмо дене элыштына илыш пудыранаш тўналын. Ялысе калык продотрядын киндым шупшын налмыж да Йошкар Армиийыш виеш колтымыж дене келшен огыл. Сандене эл мучко у власть ваштареш кресаньык-влак тумам тарватылыныт. Марий кундемат ўрдыжеш кодын огыл. 1918 ий сентябрь тўналтыште Морко селаште тыгай тумам тарванен. Тыгодым верысе кресаньык-влак волостной советым поктен колтенит да верысе самообороно комитетым чумыренит. Совет власть тунам тыгай пуламырым духовенство ваштареш кучедалаш кучылтын. Тыге Моркышто чрезвычайный комитетын енге-влак священник Симеон Азановский ден диакон Павел Монастыревым кучен нангаенит.

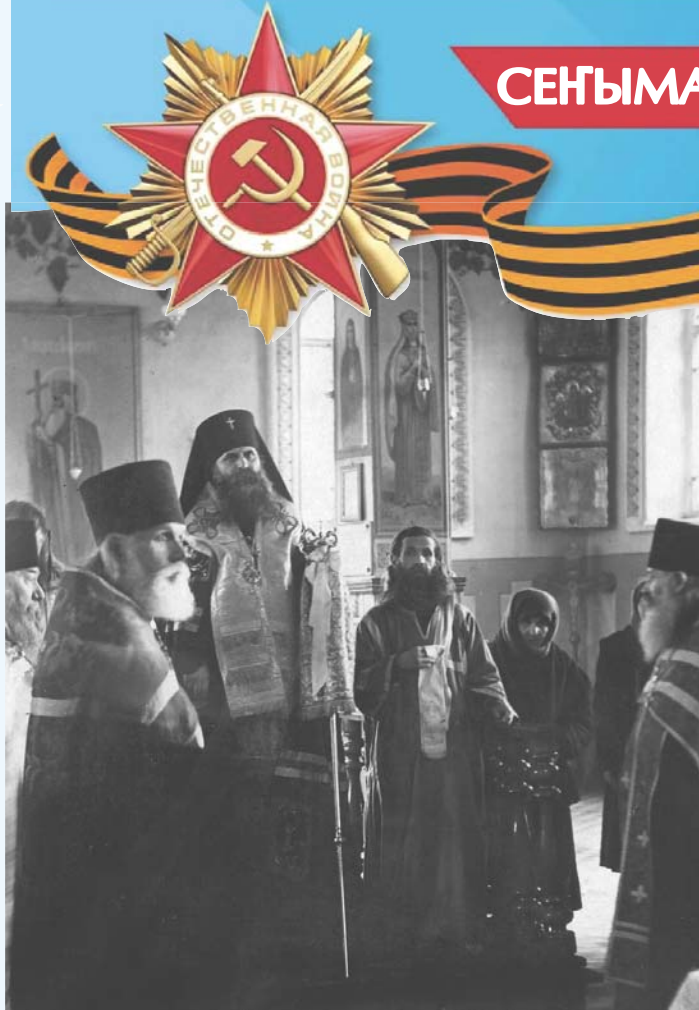
Симеон ачам 1918 ий 10 октябрьыште арестоватленит. 1918 ий 16 октябрьыште, 2 ноябрьыште да 1919 ий 31 мартыште лийше йодыштмашыште тудо титаклымаш дене келшен огыл. Тергымаш кайыме годым батюшка шкенжым православный вералан чот ўшанле улмымыжым ончыктен. «Мый эре тыгай корным кученам: политике мыйын пашам огыл; мыланем кучыктымо күтүм Христос почеш вүден каенам, тыге кечмогай гражданский стройыштат ышташ лиеш», – ойлен тудо. Тыгодым Симеон ача «Священникын присягыже йодмо почеш иленам, күлеш годым Черкын интересшым араленам» манын. «Тихонын ўжмашыжым лудынам гын, рядовой салтак семын мый вуйлатышын күштымыжым шуктышаш улам», – палемден тудо губернийысе ЧК-шке возымо эрыкыш колташ йодмашыштыже.

Симеон ачам прихожанже-влак моткоч йўратенит да пагаленыт. Сандене шке батюшкаштым арален налаш манын, кучем органлашке йодмаш-влакым возкаленыт. Нуно Симеон ача революций ваштареш ниногогай пашам ыштен огыл да ме тудым «сай пашаен семын» палена манын, эрыкыш колташ йодыныт. Следственный отделыште Курыкўмбал, Кинер, Старый Завод, Кореп-Сола, Курыкйымал яллаште илыше-влак деч пурышо тыгай сынан йодмаш аралалт кодын.

1918 ий 18 октябрьыште Царевококшайский ЧК священник Симеон Азановскийым лўен пушташ приговорым луктын улмаш, но Озан губернийысе ЧК-ште тиде пунчалым уэш онченит да 1918 ий 13 декабрьыште Симеон ачам граждан сар пытымеш ўкымеш ыштыме пашаш колтенит. 1919 ий январь марте тудым Царевококшайскысе казаматыште шинчыктенит, а марий ЧК-м пытарымеке, Озанысе арестный пўртыш кусаренит. 1919 ий 14 майыште батюшкам, Морко приходысо ең-влаклан ўшанен, эрыкыш луктыныт.

Эрыкыш лекмыж деч вара Симеон ача Морко селаште Юмын Кончымо лүмеш храмыштак служитлен. Умбакыже илыш корныжо пале огыл.

СЕНЬМАШЛАН 75 ИЙ ТЕММЕ ВАШЕШ

МИНЕ ПАСУ ГЫЧАТ
ЎШАН ЛУКТЕШ

Каторгышто вич ий лийше самырык священник Александр Петин 1937 ий шошым Пензыш пörтылын, ола тұрысö черкыште служитлен. Кугу Отечественный сарын икымше кечылаштыжак тудым Йошкар Армиыш налыныт, аэродромым чоңышо батальоныш колтеныт.

Ласка койышыжлан, ең-влакым йöратен моштымыжлан да тиде ойыртемалтше йöратымым боец-влак коклаш шарымыжлан Александр ачам офицер-влакат, салтак-шамычат пагаленыт. Южышт деч ятырлан самырык лийын гынат, тудым коклаштышт «ачана» манын ойланыт. Рясыжымат чияш чарен огытыл. Коклан артобстрел тұналме годым салтак-влак тудын воктеке куржыныт, паленыт: Александр ача пелен садак илыше кодат.

Немыч-влак элышкына пеш писын шүшкылтыныт, туге лектын: аэродромым чоңышо батальоным мемнан-влак «монден» коденыт. Кайымышт годым, тушманын танкше ден салтакше-влак эртен ынышт керт манын, пасуэш, корнеш минылам шындылыныт.

Ик кечын стройбатлан приказ йонгалтын: «Таче-эрла тиде верыш немыч-влак толын шуыт. Чакнаш, кызытак чакнаш!» Но чакнаш куштылго лийын огыл. Күшыч немыч самолёт бомбым кышкен, бомбо пытымеке, лётчик самолётым ұлыкырак волтен, солымо гай пулемёт гыч лүйылтын. А мландыште шкена-влакын шындыл кодымо минеш логалын пудешт коленыт.

Тыге икмыняр кече шуйнен. Игчат йүкшемден, икымше лум мландым леведын, корным нөртен. Тазыла мланде дене эртыме годым орва тайнен, миныш логал кертын, сандене икымше воз дене нигöнат кайымыже шуын огыл. Командир умылен: тыгак лиеш гын, салтак-влак тудын приказшым колышттым чарнат. Салтак-влакат «Александр ача ончыл воз дене кая гын, меат почешыже каяш тореш огына лий» манын шижтарен ойланыт. Тунам командир Александр ачам ең коклаште муын, öрынрак каласен: «Умылем, кызыт сар кая, мый күштенат кертам. Теат күштымым шуктыде огыда керт. Но мыйын приказым пуаш йылмем ок савырне, сандене тендам калыкым почешда нангаяш йодам. Нунын ойлымышт почеш, «Ачана пелен огына йом». Мыят тыгаяк шонымашан улам. Кызыт мыланна священниклан ўшан гына полшен кертеш».

Александр ача торешланыде, ончыко тарванен. Тудо колымаш нерген шонен огыл, тудым икте куандарен: калык священниклан ўшанен, почешыже тарванен гын, тугеже Юмылан ўшан колымаш дечат виан. Чыла лүдмаш шенгелан кодын, салтак-влак «ачашт» почеш вашкыде ошкылыныт. Нойымым шижде, ятыр менгым эртенят, корныштышт мине-влакым муэдэн, шке вий денак корандылыныт, öрмаш: тетла иктат пудешталтын огыл. Шкена-влак деке лектын шумеке, Александр ача вийдымын камвозын: шодыжо кок велге пуалын улмаш.

Тверь областысе Кимры олесе госпитальыште эмлалт лекше Александр ачам военный службо деч коранденыт, да тудо тиде олашак черкыште пашам ышташ кодын, вара Калинин областысе Николо-Ям селаште служитлен. Священниклан тыршымыж годым Юмым шукертак мондышо калыкым ўшан корныш шогалтен кертын, ең-влак Юмым сөрвалаш, черкыш кошташ тұналыныт. Шкештат сарын неле-кочыжым чытеныт гынат, Александр ачан йодмыж почеш, госпитальлаш эмлалтше салтак-влаклан кочкышым воз дене колтеденят.

Тыршымыжым аклен, Александр ачам, Александр Порфирьевич Петиним, «За победу над Германией» да «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.» медаль-влак дене палемденыт да Верховный Главнокомандующий Сталинын тауштымашыжым кучыктеныт.

Вараже Александр ачам Никон лүм дене монахыш пуртеныт. Херсонын да Одессын епископшо лийын. 1956 ийыште 54 ияш улмыж годым илыш дене чеверласен. Тудым пытартыш корныш уло Одессе калык ужатен.

Протоиерей Александр КРАВЧЕНКО.

«МЕМНАН ВЕРЧ ЮМЫМ СӨРВАЛЕ!» - тыге мурымо тачат Урал кундем Верхотурьесе Николаевский монастырьын Крестовоздвиженский соборыштыжо йонга

Российыште шочын-кушшо самырык дворянин Симеон XVII курым тўналтыште Урал вес велыш, Верхотурье кундеммыш толын лектын. Шып верым кычалше ен олаш огыл, а Меркушино селаш верланен. Телым ен-влаклан ужгам урген, ургыктышын суртыштыжак илен. Малаш верым пуэныт да кочкаш пукшеныт гын, таум ыштен. Озаж деч пашадарым налаш огыл манын, вургемым изиш гына урген шуктыде, эр йўдым ты сурт гыч лектын каен. Кенезым тудо Меркушино деч иктаж лу менге тораште верланыше Тура энерыште колым кучен. Колым кучен шинчыме верыштыже кушшо кугу кож кызыт мартеат аралалтын.

Юмын Архистратигше Михаил лўмеш Меркушинысе черкыш кумалаш кошташ йўратен. Поро кумылан, шкем кучен моштышо, кап да чон дене яндар, чылашлан полшаш тыршыше, но пагар корштымо чер дене орланыше Симеон 1642 ийыште шыпак қолен, иктаж кумло вич ияш наре гына лийын. Йўратыме черкыж пеленак капшым тоеныт. Шўгарже воктене тўрлў чудо-влак огыт лий гын, тудын нерген шарнымаш йомын кертеш ыле, но Юмын эрыкше вес тўрлў улмаш.

Праведный Симеонын колоткаже эркын дене мландымбаке нўлталалташ тўналмым 1692 ийыште ужыныт. Колоткасе шелше гыч капшын тичмаш улмыжо палдырнен. Лўмжым шарныше ен ты жаплан кодын огыл улмаш, но тыгай чудым ончыктымыжлан Юмым чылан мокненыт.

Шўгар воктене ен-влак черышт деч паремаш тўналыныт. Воеводо Антоний Савелов Неречинскыш каяш ямдылалтын. Ушанле тарзыже Григорий ик ий ончычак черланен, коштын кертын огыл гынат, воеводо тудым пеленже налын. Корнышт Верхотурье гоч шуйнен. Тыште Юмылан йўрышў у паремдыше лекме нерген пален налмеке, Григорийым Меркушино селаш конденыт. Шўгар воктене

тудо святой Архистратиг Михаиллан молебеным, а тыште тойымо святой енлан панихидым служитлаш кўштен. Шкеже шўгар рокым налын да корштышо капшым йыген. Тунамак пареммыжым шижын да тидын нерген куанен увертарен, Господьым мокташ тўналын.

Сибирьысе воеводо Андрей Нарышкинын тарзыже Илия Головачевын шинчаже чот пуалын улмаш. Тудлан Григорий кузе пареммыж нерген каласкален. «Орыктарыше чудым ыштен кертше Господьын порылыкшым пален, тый ойгылан вуйым ит пу. Сибирьын у чудотворецше полшымо дене Тудо мыланем, сулыканлан, тыгай пареммашым пуэн», – манын Григорий да Меркушино гыч кондымо рокым Илиялан кучыктен, шинча йырже пышташ кўштен. Йўдым Илия шинчаж гыч вўран шўйшў йогымым шижын. Эрлан пуалше вер эрнен, шинчажат паремын. Тидын нерген Илия шке озажлан увертарен, таум ышташ Меркушиныш миен толаш йодын. Нарышкинын ўдыржат шинча чер дене орланен, сандене воеводо тудымат тушко нангаен. Шўгар воктене панихидым служитлымеке, ўдырынат шинчаже паремын.

Тунам Верхотурье кундем Сибирь епархийыш пурен. У святойын мощыжо лекме нерген увер Тобольскыш шумеке, архиерей Игнатий 1693 ийыште шке клирикше Матфейым Верхотурьеш колтен, тушеч Меркушиныш миен толаш кўштен. Уверын чын улмыж нерген Матфей митрополитлан каласен, а шўгар ўмбақ леведышан пурам чогааш кўштен коден. Кўштымыжым тунамак шуктеныт.

1694 ийыште тыште адак орыктарыше пареммаш лийын. Верхотурьеште илыше пушкарь Иоанн Григорьев чот черланен. Паремаш ўшанже пытенат, колаш ямдылалтын. Икана омыж дене тудлан тыге каласеныт: «Иоанн, Меркушино селаш кай да тусо священниклан кўштў: святой Архистратиг Михаил лўмеш молебеным, а колотка лекман шўгар воктене панихидым служитлыже,

тунам паремат». Помыжалтмеке, тудо Стефан эргыжым Меркушиныш священник деке колтен, омо дене мом шўдымым шукташ кўштен. Черле ен пареммыжым шижын да воеводу Иоанн Циклер деке шкеак миен, чудо лийме нерген каласален. Ик арня гыч Иоанн уло ешыжым Меркушиныш нангаен, адак панихидым служитлыктен, шўгар гыч налме рок дене капшым йыген да чылт паремын. Тудын латвич ияш ўдыржын чурийжым коваште чер соптыртен улмаш, икмыняр жап гыч тутат паремын.

1694 ийыште эше вес чудо лийын. Иоанн Циклерын тарзыже Петр самырык талгыдым кушкыжын, но имне тулен кудалын да тудым ўмбачше налын кудалтен. Петрын йолжо тугын, чот пуалын. Тудо воеводем сўрвален, Меркушиныш нангаяш йодын. Тушко миен, молебен ден панихидым служитлымеке, йолжо паремын.

Святой енын мощыжо кузе аралалтым тергаш манын, митрополит Игнатий 1694 ий 18 декабрьыште Меркушиныш Далматовский монастырьын игуменже Исаакым да эше икмыняр еным колтен. Мландыште витле ий утла аралалтше колотка чылт у гай улмаш. Праведникын капшат тичмаш лийын, коваште кап деке кошкен пижын. Тидын нерген пален налмеке, митрополит шкеат Меркушиныш толын, но мом ыштышаш нерген раш пален огыл, кокытеланен. Тыгодым шола шинчаже коршташ тўналын. Ушаныдыме улмыжлан тыге лиймым умылаш, тудо Господьым да святой еным сўрвалаш тўналын. Праведникын мощыж деке миен да каласен: «Ты поро енын мощыжо ожнысо святой-влакын да православный веран светильникше-влак Москон митрополитше Алексий ден святой Сергей Радонежскийын мощышт семын тичмашын аралалтын манын, таныклем!»

«Тыште тойымо еным иктаж-кў шарна мо?» манын йодмылан шымле утла ияш Афанасий лектын да каласен: «Порын илыше ты еным мый шарнем, но лўмжым монденам». Юмо тудын лўмжым почшо манын, митрополит чылашлан кумалаш кўштен. Верхотурьеш кайымыж годым шкеже нералтен колтымо гай лийын да «Тудын лўмжў Симеон» манмым кум гана колын.

Тобольскыш пўртылмыж годым митрополит адак Меркушиныш пурен да «Тиде Симеон Верхотурскийын мощыжо» манын увертарен, капым порсын куэм дене леведын, а святой нерген кон мом шарнымыжым чыла тудлан увертараш кўштен. Пален налмыжым иктешлен, жития ден акафистым шкеак возен.

Праведный Симеонын полшымыж дене пареммаш чўкыдын лиеден, чапше чот шарлен. Верхотурьеште илыше-влак тудын мощыжым шкешт деке кусараш йодыныт. 1702 ийыште архипастыр престолыш митрополит Филофейым ойыренит. Кок ий гыч тудын деке воеводу Алексей Калетин ден таможным вуйлатыше Петр Худяков калык лўм дене йодаш толыныт. Владыка нунылан святой Симеонын мощыжым Верхотурьесе Николаевский монастырьыш кусараш благословитлен. Тидым 1704 ий 12/25 сентябрьыште кугу пагалымаш дене шуктеныт. Ты кечым кызыт мартеат чот йывыртен пайремлат.

У верыштат чудо-влак лийыныт. 1709

ийысе кенежым башкир-шамыч Багарятинысе слободаште служитлыше священник Петр ден тудын Иеремий эргыжым пленыш налыныт. Чебаркульыш шумек, йўдлан чарненыт. Петрлан омешыже Юмын Ава кончен да, плен гыч утлаш манын, Верхотурьесе Симеоным сўрвалаш, утаралтмеке, тудлан таум ышташ мияш кўштен. Тыгак Нироб селаш святитель Николай Чудотворецын юмонажлан вуй саваш каяш кўштен. Помыжалтмек, священник чот кумалын. Кид-йолжым кылдыме кандыра лушкен да шкеак камвозын. Эргыжым руден утарымеке, омыж коклаш шылын, плен гыч утленит да Юмын Аван кўштымыжым шуктеныт.

1711 ийыште Юмын литургийыште монастырьысе старец Иаков йўрлын. Юмын Аван «Одигитрия» иконыжым ончалмеке, тудым ала-молан лўдмаш авалтен. Ушыжо пурымеке, мом ужмыжым ойлен. Тудын деке праведный Симеон лишемын да каласен: «Кынен да чылашлан каласе. Осал мут дене кутырымыштым чарнышт, уке гын Господь калык ден вольыклан шужымашым да черым колта. Юмын шыдыжым шўраш манын, тек молебеным служитлат, Господьым да Тудын Яндар Аважым сўрвалат». Тидым эше архимандрит ден воеводылан каласаш кўштен. Тиде шижтарымашыже мемнан жапланат пеш лачеш толеш.

Тудын нерген палыдыме ен-влаклат полшаш праведный Симеон чўкыдын толеден. Сургут олаште илыше казак Федор Кайдалов тыге каласален:

– 1790 ийыште Христос Шочмо пайрем годым мый тукум шольым, священник Иоанн Кайдалов, дене лийынам. Тудын пычалтарже улмым пален, кондаш йодынам. Могай улмыжым тергаш шонен, порохым пычалыш пыштенам да курокум темдалынам. Тул сескем мешакыш логалын, порох чот пудештын. Мыйын вургемем да капем йўлен, южо вере лу койын. Сусыр шўяш тўналын, тушто шукш пошен. Тыге орланымем годым старец кончен да праведный Симеонын святой мощыж деке каяш кўштен. Тидым мый шуктен кертынам да тылзат пеле гыч чылт паремынам.

Святой Симеон вес кундемыште илыше-шамычылат чамана. Тыге 1844 ийыште Петербургышто Авдотья Парфеньевам паремден. Кугу ўшан дене сўрвалыше-влаклат чот полша: плен гыч да тул деч утара, паремда, пылыш колмым, шинча ужмым пўртылта. Тыгодым ты енлан кузе илаш кўлмым умылтатрен кода, вес енлан поро ойым пуаш кўшта: иктылан арака йўмым чарнаш, весылан пўтым кучаш, кумшылан черкыште чыла сулыкшым почын ойлаш кўшта. Раскольник-шамычым Православный черкыш пўртылаш да ыресым чын пышташ туныкта.

Революций деч вара святой Симеонын мощыжым вер гыч верыш коштыктеныт, 1929 ийыште Ипатьевский тоштерыш пуэныт, вара эше икмыняр краеведений тоштерыш кусареныт. 1989 ийыште гына Руш Православный черкылан пўртылтеныт. 1992 ийыште мощым Верхотурьесе Николаевский монастырьын Крестовоздвиженский соборышкыжо веранденыт. «Святой праведный Симеон Верхотурский, мемнан верч Юмын сўрвале!» манын кумалмаш тушто чарныде йонга.

АВАТМУТ – ТАМЫКЫН ЙЫЛМЫЖЕ

Тыгай öрыктарышым медик-влак шуко гана ужыныт: паралич перыман еным эмлыверыш кондат, йылмыже тарваныдымылан көра тудо нимом пелештен ок керт. Но южгунам туге лиеш: тудо аватмут дене тичмаш предложенийым «шелыштеш». Мо тиде тыгай? Лектеш: осал шомак-влак йөршын вес «корно» дене толыт? Паралич перыме туншö кап гоч кө тыге шке вийжым ончыкта?

Иоанн деч Евангелий тыге тунгалеш: «Тунгалтыште Шомак улмаш. Шомак Юмо дене улмаш, да Шомак Юмо улмаш». Юмо чылажымат шомак дене ыштен. Айдемешамычлан илаш Тудо райым ыштен. Но райысе икымше ен-шамычым, Адам ден Евам, шомак денак диавол алгаштарен, да нуным рай гыч поктен луктыныт. Теве тыге тунгалтыш годсекак шомак порымат, осалымат ыштен кертеш.

Каласышаш шомак деке туткө лияш күлмө нерген Библийыште шуко пророк, апостол да Иисус Христосат ойленыт. Теве Соломонын Притчыштыже каласыме: «Кө шке умшажым петыра, тудо шке чонжым арала, а кө умшажым утыждене почеш, тудлан ойго лиеш». Туштак каласыме: «Чын ылыше енын умшаж гыч ушан шомак лектеш, а осал йылмым пүчкын шуат». Апостол Петр шижтара: «Осаллыклан

осал дене, вурседылмылан вурседылме дене ида вашеште. Порым гына тыланыза, вет те паледа: тидланак тендам үжмө. Тыге шкеат Юмын суапландарымыжым налыда. Вет возымо: «Кө ылышым йоратынеже да поро куче-влакым ужнеже, йылмыжым осал деч кучыжо да умшажым – чоян ойлымо деч, осал деч коранже да порым ыштыже, тыныслыкым кычалже да тудын деке лишемаш тыршыже».

Апостол Павел тыгак раш каласен: «Шакшын мутланымаш, күлеш-оккүлым ойлыштомаш, игылт воштылмаш тыланда йордымө, тыгай олмеш те Юмылан таум ыштышаш улыда. Тендам яра ойлыштво дене нигö ынже ондале, вет тидын верчак мут колыштыдымо ен-влак үмбаке Юмын шыдыже возеш. Тыгай ен-влак деке ида ушно».

Апостол Иаков чылашт деч виян каласен: «Чылан ме шуко языкыш пурена. Кө мутышто языкыш ок пуро, тудо тичмашлыкыш шуын да уло капшымат сорлыклен кертеш. Мемнам колыштво манын, тева ме имнын умшажкыже сорлыкым чиктена да уло капшым виктарен кертена. Теве корабль-влакымат, нуно тугай кугу улыт да виян мардеж покта гынат, виктарыше ен моткоч изи күсмен дене кушко шона, тушко виктара. Тыгак йылмат: капын изи ужашыже веле, но кугун моктана. Теве могай изи ойып кугу чодыраш тулым пижыкта! Йылмат – тул, шоякын сорастарышыже. Тыге тудо кап ужашна кокла гыч уло могырым лавырта да, шкеже тамык тул дене ылыжынат, ылыш оравам ылыжта. Вет кеч-могай янлык ден кайык-влакым, нушкын коштшо ден тенызыште ылыше-влакым айдеме кидше йымалне кучен кертеш да тидым ыштен. А йылмым ик енат кид йымалныже кучен ок керт: тудо – кучен кертдыме осал, колымашым кондышо аяр дене темын. Тудын дене Юмым да Ачам моктена, тудын денак айдемым, Юмо тусаным ыштымым, каргена. Тудо умша гычак моктымаш да каргымаш лектеш. Иза-шольым-влак, тыге лийшаш огыл! Ик памаш шинча гыч тамле да кочо вуд йога мо (Иак. 3. 2–12)?»

Руш православный священник Сергей Николаев тыге умылтара: «Христиан эпохо деч ончыч ен-влак демон-шамыч дене кылым ыштеныт. Иктышт, нунылан сай лияш төчен, жертвым конденыт, а весышт осал шомак дене лүдыктылыныт. Надырым кондышыжат ия-шамычым үжмыж годым осал шомакым кучылтын, сандене аватмутым тамыкын йылмыжлан шотлат, «инферальный» але «тамыкысе лексике» манит».

Славян-шамыч аватмутым ожнак паленыт. Шала койышан үдырамашым мыскылыме мутым Новгородышто куэ кумыжеш возен коденыт. Но тунам тиде мут лүмдылтыш огыл, а демонын лүмжө лийын. Иктаж үдырамашлан үчым ышташ юзо-шамыч тудым сөрваленыт. Моло руш аватмут-влак тыгак осал шүлыш-шамыч дене кылдалтыше улыт. Нуным шүведемые годым, енлан осалым ышташ але каргаш кучылтыныт. Болгар-влакын 1296-1413 ийлаште кучылтмо мутерыштышт «изматерили» мут вурсымым огыл, а еным каргымым ончыкта.

Христианство шарлымеке, святой ача-влак «Повесть Святых Отец о пользе душевной всем православным христианам» туныктымашым возеныт. Тушто тыге умылтарыме: «Ен-влак аватмутым кучылтмо дене Юмын Авам,

шке шочмо авам да мландым мыскылат. Тидлан көра Юмо мланде чытырналтым, чер шарлым, вур йоктарымым, вуд ташлым, шуко ойго ден орлыкым колта».

Ожно аватмут дене мутланеше еным «ия кучен» манын ойленит. Алексей Михайлович кугыжа 1648 ийысе пунчалыштыже возен: «Сун годым уда шомакым ынышт ойло, ия мурым ынышт муро». Тунам аватмутым кучылтшо еным Стоглавый Соборын 1551 ийысе ойпидышж почеш орландарен пуштыныт, сандене 200-300 ий ончыч Русьышто тыгай койыш йомын шуын улмаш.

Но Петр I арака йумашым руш калыкын йулашкыже савырен, кабакла гыч йонгалтше уда шомак йырваш шарлен. XIX курымышто тудым завод ден фабрик пашаен да мастеровой-влак веле кучылтыныт, революций деч вара политик-влак, а перестройко деч ончыч интеллигенций шке йылмышкышт пуртеныт. Тамыкысе ия-шамычын мутышт дене кызыт ынде политик пашаен-влак, театр сцене ден телеэкран гыч актер ден юморист-влак ойлат.

Аватмутым ожно «скверна» маныныт. Владимир Дальын словарьштыже тиде мутым ятыр шомак дене умылтарыме. Нунын кокла гыч иктыже – богопротивное. «Богопротивное» – тиде вет Юмылан йордым. Йылмым шалашке колтымо дене теве кушко шуаш лиеш.

Пытартыш жапыште науко раш пенгыдемден: аватмутым кучылтмо дене тазалыкат локтылалтеш. Белгород олесе «Илен лекмаш да лудыкшыдымылык рудер» вуйлатыше Геннадий Чеурин шукерте огыл тыгай иктешлымашым ыштен: «Аватмутым шуко кучылтшо порьен йочадыме лийын кертеш, а тыгак койышан удырамашын капкылже порьеныныш савырна». Эн кугу лудыкшыж тыште йоча-влак логалеш. Осал шомакым колын кушшо йочан шумчон поянлыкшат нужнганеш, ушыжат эркын виянеш.

Айдемын коргышкыж осал шулыш пурен керте нерген ожнысек палат. Руш православный черкылаште лумын чин уло, тудо «ия кучымо-шамычлан отчиткым ыштымаш» маналтеш. Отчитке годым черле ен-шамыч мом гына огыт ыште: пий семын опат, кыдетлат, самырык удыр-влак порьен йук дене кычкыраш тунгалыт. Батюшка нунын капышкышт ырес дене тукна гын, чылан гаяк кишке гай кадыргылаш, священникым да Черкым аватмут дене мыскылаш тунгалыт. Отчиткым ыштыше ен-влак палат, тидым айдеме огыл, а ия-влак кычкырат.

Сандалыкым ыштыше Юмо ен-влак лансылне мут-влак лан паян турло йылмылам пуэн. А ен-влак Юмын пуымо шомак деч коранаш тунгалыныт, тамыкысе ия-шамычын йылмышт шукуштылан лишыл лийын. Юмо деч коранмаш тышеч тунгалеш. Аватмут дене ойлышо-влакым ожнысекак «богохульник» але «Юмым мыскылыше» маныныт. Юмын пуымо тусым айдеме шкеж деч шкеак уштылеш.

Юмо чылажымат шомак дене ыштен. Волгыдымат Шке шомакше дене ыштен. Шомак поро да волгыдо лийшаш, тудо айдемым Юмо деке, ушанымаш деке лишемдышаш.

Александр ОКОНИШНИКОВ.

«Мат – infernalная лексика» статьяже «МИР» газетеш савыкталтын.

АВАН МОЛИТВАЖЕ

Николай Шалатовский семын

Йолташ-влак, ала күлеш, я ок күл,
Ушешем возо самырык жапем.
Ачам-авам шарналтышым мый угыч,
Шочмо ялем да поро пошкудем.
Ачам-авам эреак туныктеныт:
«Тый, эргым, Юмо деке лишке лий!»
Шкешт кажне кечын Юмым сөрваленыт
Лач шочшышт верчын. Тыге ятыр ий.
А мыланем келшеныс илыш весе:
Йолташ-влак, арака да модыш-влак.
Тыге эртенит кече почеш кече.
Моткочак осалемын койышат.
Шарнем мый тачысыла тудо кечым:
Виян ачам пеш нелын черланен.
Авамже йукын шортын, но а мыйже...
Шарнем ораде гае воштылмем:
– Ну, кушто ынде кызыт Юмет тыйын?
Вет Тудо торлата. Молан тый от кынен?
Туддеч поснат ен-влак тыгак коленыт,
Тыят, ачай, тыгакак тунчыгет!
Ачам мылам шыпшыргыжал пелештыш:
– Мый илыше улам эше, а тый...
Тый – колышо, но пале, кыненлатыс ылыж,
Ок кодо тыйым Юмо эрлан тыге.
Ачамым тойышна. Авамже шортын,
Чарныдегече Юмым сөрвален.
Йоктарыме мылам верч шинчавудшым
Мый кызытат ужам, ом керт монден.
Тунам мый шоненам йоршеш вес семын
Авамым шуын огыл ужмемат.
Да икана мый кайышым сурт гыч лектын
Пич йудым. Ойлыде. Иышт. Вор гаяк.
Умбакыже - 10-шо лаштыкыште.

Куан йүк дене ойленам: «Уф, эрык!
Мом шонымем чыла кертам ыштен!»
Тунам мый пален омыл, мо тыгае илыш.
Да шонен омыл куш каем волен.
Эн ончыч пеш ласкан, йомартлын чучын,
Вүдйогын почеш ийме семын ийынам,
Ну, а вараже кечын неле лийын,
А мый вий деч посна пундашыш каенам.
Чылажат лийын шөртнө гай волгалтше,
Но шижынам: вучен лач колымаш.
Но уло Тудо, илышым Утарыше,
Лач мыйже вашкен омыл кычалаш.
Мыняре еным арака пытарыш,
Мыняре ешын йоген шинчавүд...
Но кө гын утара тыгае илыш дечын,
Кө шуялташ мылам шке кидшым огеш лүд?
Мый пörдынам оравасе ур гай,
Йөршешак пален омыл мом ышташ,
А вуйыштемже шонымаш пеш пörдын:
«Тыгай лавыра гычын күлеш утлаш!»
Ик кечын мый уремыште вашлийым
Шке ял пошкудым, тошто йолташем.
Ужмеке, көргыштем ала-мо ишыш:
Шарналтышым трук поро аваем,
Мый ужым шортын пытыше шинчажым,
Шарналтышым молитвам лудмымат.
Мый шижым уло көргем ырен кайымым,
Но лекте йөршеш күлдымө шомак:
– Кузе гын тушто илыштеш авамже,
Карген дыр мыйым эше шукертак?
Мийынем да, йөршын ом му жапым,
Пашамат шуко, умылет шкежат.
– «Паша» манат, ит ойло ыле тудым!
«Пашатым» тыйыным чылан палат.
Мый каласем, шүмет ден колышт мыйым,
Кузе «карген» ават, ойлем чылак.
Кунам тый шылыч, ойгырен аватше,
Йөршеш чалемын, тыйым шонкален.
Да кажне кечын: йүр, поран ма шокшо –
Пасу капка дек лектын, тыйымак вучен.
Кок кидым күшкө, Юмо дек, нөлталын,
Лач тыйын верчын Тудым сөрвален.
Унарже пытымек, шке вакшышыше возын,
Окна гыч корнышко ончен, тыйым вучен.
Йолташын мутшо деч ушем вашталте,
Шүмемын күлткымым шкежат ынде шижам.
Чытырыше йүк дене мутем-влак лектыч:
– А кызытше, палет? Ила мо мыйын авам?
– Лач таче кечылан – ом пале,
Тыш лекмем годым нелын пеш шүлен.
Мый кольым тудын деч тыгае ойым:
«Тый толыч, эргым. Шуктышым вучен».
Умбакем пуйто йүштө вүд велалте.
Вокзалыш куржым, нойымым шижде.
Ик шонымаш гына пörдаш тўнгале:
«Авам ужаш, шукташ вара шокде».
Чарналтыш поезд, лектым мый перроныш,
Көргем авалтыш палыдыме шижмаш.
Мый лўдын, чытырналт тошкальым йўдыш,
Онем тўнгале ала-мо ишаш.
Иырваш чылажат палыме: пушенге, корно...
Шыпончыштын, ял велке ошкедем.
Шўгар дек лишемам. Ырес, йолгорно...
Ачам трук толын лекте ушышкем.
Йолем шиждегеч тушко савырале,
Лышташым кошкышым, тошкен, шыпак эртем.
Палаш төчем ачамын кийыме вержым,
Ом шарне мый, кунам тыште лиймем.
Пеш ончыштам йырем, теве палыме куэже –

Тугеже тыште тойымо ачаем.
Ыресым йўштым он пелен ондалын,
Мый волен шинчым вийдымын сукен.
– Ачай, керат, проститле окмак эргым.
Шижам – улат тый илыше, колам йўкет.
Лач кызыт умылышым мый илыш келгым,
Тунаре шакше, шучко койышем.
Мый товатлем: утлен осал деч
Да арален авам, тудлан полшен,
Пагалымаш, йөратымаш, куан ден
У илышым мый таче тўнгалнем.
Ачай, кодат шўмеш эрелан,
Авам ден коктын тышке толына...
Уэш шуралтыш шўмым шўлыш кочо:
«Авам ден... А авамже дыр ила?»
Қолам адак шўмемын кырыме йўкым,
Иырваш пычкемыш, ок кой нимоат.
У тылзе волгыдыжым мландыш колтыш:
Шинчашке перныш воктен вер, ыресат...
Лач шўдыр-влак ден тылзе
ужыч мыйын ойгым –
Кузе мый, мўгырен, шунгалтым шўгарвак.
Ушем ден умыленам: кодынам чылт шкетын,
Авам ўмбалсе рокым шортын шупшалнам.
– Авай, колат мо тый эргетын йўкшым?
Кынел! Ит мале! Сөрвален йодам!
Каласе мыланем кеч ик шомакым!
Кынел! Кынел! Мылам, авай, күлат!
Но шыпйырваш, ик йўкат ок шокто,
Чучеш мылам тыге – чыла колден.
Тунам мый умылышым кө луштара чоным,
Шинчавүд ден нөлтальым Юмо дек кидем...
Тылеч вара илем мый Юмын шўлыш дене,
Господь Иисус Христос эре пелен.
Эрден, кастен, эреак молитва дене
Мый кодшо ўмыремым эртарем.
Кўлеш ала огеш күл, но мый таче
Шарналтышым шке самырык жапем...
Кўлеш ала огеш күл, садак таче
Тидым тыландаже ойлынем:
– Ава-влак, палыза, тендан кумалмыдажым
Огеш шўкал Христос нигунамат.
Ида өр, йодса Юмым, вет тунамже
Те луктыда йочадам вўд пундаш гычат.
Йоча-влак, авада пелен те юмылташ шогалза,
Сөрвалыза те Юмым язык кудалташ.
Тек жап эрталме семын илыш корным
Ынже логал лач мыйла шинчавүд
дене мушкаш.

Лидия АЛПАЕВА кусарен.
Юлсер кундем.

СЕНТЯБРЬ. ЧЕРКЕ ПАЙРЕМ

ПН		7	14	21	28
ВТ	1	8	15	22	29
СР	2	9	16	23	30
ЧТ	3	10	17	24	
ПТ	4	11	18	25	
СБ	5	12	19	26	
ВС	6	13	20	27	

7	— праздники двенадцатые	8	— дни строгого поста
14	— праздники великие	8	— трапеза без мяса
8	— сплошные седмицы	10	— разрешение на рыбу
10	— дни поминовения усопших	10	— разреши. на раст. масло
14	— дни постные	14	— разрешение на вино
		14	— разрешение на икру рыбы

4 – Юмын Аван Грузинский иконыжын кечыже.

6 – Москвасе святитель Петрын кечыже. Москвасе святой-влакын погынышт. Апостол-влак дене тор уло святой Косма Этолийскийын кечыже.

8 – Юмын Аван Владимирский иконыжым вашлийме кече.

10 – Почаевысе преподобный

Иовын кечыже.

11 – Христос ончыч Толшо да Тудым Тынеш пуртышо святой Иоанн пророкын вуйжым руалме кече.

12 – Благоверный святой князь-влак Александр Невский ден Даниил Московскийын кечышт.

13 – Юмын Аван ўштыжым Константинопольысо Влахернский храмыш пыштыме кече. Угарманысе да Саратовысо святой-влакын погынышт.

14 – Черке У ий.

15 – Печерысе Антоний ден Феодосий преподобный-влакын кечышт.

17 – Юмын ужшо пророк Моисейын кечыже. Белгородысо Иоасаф ден Воронежысе Митрофан святитель-влакын кечышт.

19 – Архангел Михаилын чудыжым шарнымаш. Марий кундеммысе новомученик-влакым

шарныме кече. Ежовысо монастырьын пайремже.

21 – Юмын Шочыктышо да эреак Ыдыр уло Эн Святой Владычицын Шочмо кечыже.

22 – Преподобный Иосиф Волоцкий ден святитель Феодосий Черниговскийын кечышт.

24 – Преподобный Силуан Афонскийын кечыже.

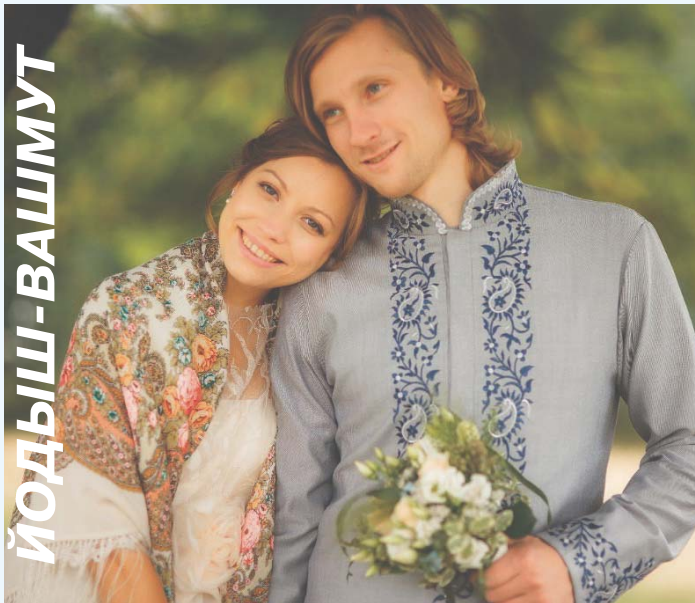
26 – Христосын Ылыж кынешлыж лүмеш Иерусалимысе храмым уэмдыме кече. Воскресенский храм-влакын престольный пайремышт.

27 – Господын Эн Пагалыме Ылыжтарыше Ыресшым нөлтальме пайрем.

28 – Кугун орланыше Никитын кечыже.

30 – Святой орланыше Вера, Надежда, Любовь ден нунын София аваштым пагален шарныме кече.

ЙОДЫШ-ВАШМУТ

Самырык еш шочмек, икмыняр пагыт гыч вате-марий коклаште умылымаш лектеш. Ты неле татым кузе илен лекман? Ойрлаш огыл манын, мом ыштыман?

Марий Турек район Мариец посёлкысо святитель Николай Мирликийский лүмеш храмын настоятельже иерей Николай Аникин вашешта.

– Кажне ешыште вате ден марий коклан икте-весеыштан сыраш тўналыт. Умылымаш молан лектеш? Лишыл егна-влак ме нунын мом шонымыштым лудын моштена манын шонат, сандене. Мутлан, тудын чонжым иктаж-мо туржеш, а тый пелашетын ойлымыж деч посна тидым умылышаш улат пуйто. Палемдаш күлеш: йора, жап эртыме дене ушнымо годсо койышна йомеш, ме ушанрак лийына, шонымашна вашталтеш, икте-весе деке тунем шуына.

Тыгай годым эн тўнжө – шке шўмым, а вес енын ойжым огыл колышман. Вет шукыж годым родо-тукымна нуно илышым утларак иленит, чылажымат сайырак палат манын шонат. Тиде тыге огыл. Кўргыштет тиде ен деке, пелашет деке, могай шижмашет улмым умылаш тыршыман. Тый тиде ен деч посна илен кертат мо, шоналтыман. А ик татлан ылыжше сырымаш вате-марий кокласе йоратымаш дене танастарымаште – изи катык веле.

Лач тиде татыште шкем кучен сеныман, тиде сырымым лыпландарен кертман, а вурседылман огыл. Пелаш сырен гын, тудеке икымше ошкылым шке ыштыман, умылымаш молан лектым коктын мутланен рашемдыман. Вет южгунамже ик тургыжландарыше йодышымак ўдырамаш ден пўрєен кажныже шке семынже умылат. Сандене ик ойыш толаш манын, сырен кошташ огыл, а мутланаш күлеш.

“ШЎМ-ЧОН ИЗОЛЫК” МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ Учредитель: “Руш Православный Церкын Йошкар-Оласе да Марий Элысе епархийже (Московский Патриархат)” религиозный организаций.

Журнал зарегистрирован Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Марий Эл, свидетельство о регистрации ПИ № ТУ 12-0164 от 12 декабря 2013 года.

Тираж: 1500 экз. Формат - А-4-12. Журнал лекме жап - 1.09.2020 ий. 0+ - знак информационной продукции согласно ФЗ от 29.12.2010г. №436-ФЗ.

Журналым редакцийште погымо да верстатлыме, «Куранты» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Адресше: 429029, Татарстан, Казань, Сибирский тракт урем, 34, 14 корпус, 42 пөлем.

Редакцийын да издательнын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Вознесенский урем, 81, 224 пөлем. **Тел.:** (88362) 45-39-54.

E-mail: marlagazet@mail.ru

Тўн редактор: Н.В. Чузаев (протоиерей).

Редакционный совет: И.А. Сапаев, Д.В. Смирнов, А.Н. Таныгина, А.П. Чемякова, А.В. Эманова.

Компьютер дене келыштарыше: Д.В. Смирнов.

Ак - кутырен келшыме почеш. Авторын да редакцийын шонымашышт түрлө лийын кертят. Серыш-влак мўнгеш огыт колталт.

РЕДАКЦИЙ ЙОДЕШ: ЖУРНАЛЫМ ШАЛА КЫШКЫЛТАШ ОГЫЛ. ЛУДЫНАТ - ВЕСЫЛАН ПУ!

КУАНЕН ЧИЯЛТЕНА

**КОЧКЫШДА
ПЕРКАН
ЛИЙЖЕ!**

Тазалыклан пеш күлешан кочкыш пакчаштынак кушкеш. Тиде – кавун. Мыняр түрлө витамин ден микро- да макроэлементлан поян, радамлен пытарашат огеш лий. Тудо вүргорным, шолыгорным эрыкта, гемоглобинным күзыкта, кугу давленийым волта, ятыр моло черым эмла. Но көн пагарыштыже йора уло (язва желудка), тудо енлан кавуным кочкаш ок лий. Куд тылзаш марте азаланат кавуным пукшыман огыл.

РИСАН КАВУН

Күлыт: 250 г кавун, 200 г рис шүраш, 1 вуй шоган, 50 г сыр, 25 г шүшмүй, 1,5 кугу совла оливке үй, шыл але пакчасаска лем (бульон), ик пүй чеснок, тамже дене шинчал, йонгыштымо шем пурыс.

Кавуным шүмжө да нөшмыж деч эрыктыман, кубик семын пүчкедыман да, пел совла оливке үй дене варен. салмаш але вес формыш опталман. 120градус марте ырыктен ямдылыме духовкышто 20 минут шинчыктыман. Тиде жапыште шоганым да чесноком тыгыдын падыштен, кодшо оливке үй дене пырля келге салмаш жаритлыман. Тиде салмашкак шүрашым пыштыман да рисын вошт койшо лиймешкыже (4-5 минут) жаритлыман. Тушкак ик марласовла (половник) шокшо бульоном ешарыман, изи тулышто шинчыктыман. Шүрашын лемым шупшын налмекыже, лемым эше ешарыман, рисын пеле күмешкыже тыге ыштыман. Вара тиде салмаш шүшмүйым да духовко гыч лукмо кавуным пыштыман, эше 3-4 минут тулышто шинчымекеже, төркеш нүжымө сырым шавалтыман да тулым йөртыман. Ямде кочкышым шокшынек кочман.

КАВУН ВАРЕНЕ

Күлыт: 3 кг кавун, 1 кг курага, 1 кг сакырложаш.

Курагам шүалтыман, тыгыдын падыштыман, кошкаш солыкыш пыштыман. Кавуным эрыктен, тыгыдын падыштыман, сакырложаш дене варен, изи тулышто 5-10 минут шинчыктыман. Тушко курагам ешарыман, пудыратен-пудыратен, 1 шагат шолтыман. Шокшо вареным стерилизоватлен ямдылыме атылашке темкален, петыртыш дене петырен шындыман.

**Шола лукышто сүретлыме
кол гаяк вес кон колым му.**

